

Vánoce a vir: kladivo na rodinné vztahy

Společně strávený čas většinou rodinné vazby utužuje, někdy je však dokáže i zhoršit. Vánoční svátky ani plná domácnost v době koronaviru nejsou výjimkou.

N

Nadcházející čas Vánoc má pro někoho kromě představy tepla u rodinného krbu a příjemného trávení volna i svoji

odvrácenou stranu. Podle rodinných advokátů po svátcích každoročně naroste počet návštěv, během nichž partneři uvažují o rozluce manželství. Okamžiky, kdy rodina intenzivněji tráví čas pohromadě, jsou prověřením vztahů více než cokoliv jiného.

„I když jde o pozitivní momenty, není v období, jako jsou například Vánoce, nouze o eskalaci problémů, které během roku s ohledem na svou vytiženost členové rodiny v detailu neřeší,“ tvrdí Gabriela Jiráková, advokátka z bpv Braun Partners. Nejedná se přitom jen o situaci, kdy o Vánocích vyvrcholí předvánoční stres a strhne se hádka nad připáleným kaprem ke štědrovečerní večeři. Někdy jsou Vánoce jen posledním momentem, kdy partner ztratí v déle nefunkčním vztahu trpělivost.

Podle advokátky Kateřiny Zagorové platí, že čím více rodina od společně stráveného času očekává, tím více jsou pak její členové z prožití svátků zklamaní. „Buď se Vánoce stanou příčinou nějakého čerstvého konfliktu a lidé za mnou v lednu přijdou celí odhodlaní nechat se rozvést, nebo určitý problém přetrvává už dlouho, mlčelo se o něm a o Vánocích to teprve vyplave na povrch,“ vysvětluje.

Rychlý rozvod nebo párová terapie

V rozdělených rodinách se pak během Vánoc standardně realizuje takzvaná speciální úprava,

v rámci které se zpravidla rodiče u dětí po roce střídají o nejdůležitější svátky v roce, jako je Štědrý den a pro někoho i Silvestr. I to s sebou mnohdy nese dohady a emoce spojené s předáváním dětí. „Lze uzavřít, že někdy ještě během svátků a hlavně potom po Novém roce je ze strany nespokojených rodičů výrazně větší poptávka po právních službách týkajících se rozvodové agendy,“ uvádí Jiráková.

Iniciátorem podání žádosti o rozvod jsou často ženy. Podle Zagorové si více uvědomují případné napětí v období Vánoc a přiznají si, že místo aby si vánoční svátky užívaly, tak jsou nešťastné z toho, že rodina nefunguje tak, jak má, a rozhodnou se situaci řešit.

Ne každá povánoční konzultace s advokátem končí přímo přípravou návrhu na rozvod. Podle Jirákové už po prvních minutách rozhovoru je ale možné rozlišit člověka, pro kterého byly Vánoce takzvaně poslední kapka a rozvod zvažuje již delší dobu, a člověka, který reaguje spontánně a unáhleně.

„Možná to bude znít v kontextu naší specializace divně, ale naším cílem není mýt ve statistice co nejvíce rozvodů, ale vybrat klientům takové řešení, které pro ně v jejich situaci bude nejvhodnější a nejvíce je ochrání,“ uvádí Jiráková. Vhodným postupem je tedy nejdříve zúčastněné strany vyslechnout a navrhnout řešení tak, aby v ideálním případě k rozvodu nedošlo. „Rozhodnutí o rozvodu by nemělo být momentálního charakteru, neboť ovlivní rodinné vztahy navždy. Naším úkolem je, aby klienti znali své možnosti, nároky a rizika a abychom jim byli schopni připravit varianty

Okamžiky, kdy rodina intenzivněji tráví čas pohromadě, jsou prověřením vztahů více než cokoliv jiného. Není tak nouze o eskalaci problémů, které během roku s ohledem na svou vytiženost členové rodiny v detailu neřeší.

strategie postupu, ze kterých si budou moci vybrat," tvrdí Jiráková. Ačkoli ji klienti často žádají o poskytnutí osobního dojmu z celé situace, nestaví se do role psychologů, kteří by mohli závažnost rozkolu mezi manželi odpovídajícím způsobem vyhodnotit. Lidem se nicméně dodá určitá odvaha rodinnou situaci řešit – a to bez ohledu na to, zda to bude usmířením, či rozvodem.

Zagorová se se svými klienty snaží nastalou situaci alespoň nějakým způsobem rozebrat. Konstatuje, že klienti se zkrátka často ocitají v manželské krizi, nevědí, jak ji vyřešit, a jako jediné možné východisko vidí rozvod. „Jestli opravdu chtějí, tak návrh na rozvod podám. Nastíním však možnosti, jak by to vypadalo, co by to pro všechny zúčastněné znamenalo, hlavně v případě nezletilých dětí, a navrhu, jestli by nechtěli spíš zkusit partnerskou terapii. Pokud to ten člověk jednoznačně odmítne, tak není co řešit. Někdy ale řekne, že si to ještě rozmyslí," vysvětluje.

Podle ní však málokterí manželé do terapie skutečně dospějí, protože ztratili schopnost i zájem spolu vzájemně komunikovat. „Často to totiž dopadne tak, že za dva měsíce se ukáže, že se pokoušeli napravit manželství metodami, které je ale vlastně do samotné krize dovedly, takže je jasné, že pokus o zlepšení nezafungoval," konstatuje Zagorová.

Lidé se tedy do advokátní kanceláře například po měsíci či dvou vrátí s tím, že na rozvodu skutečně trvají. „Nebo nepřijdou vůbec, což znamená, že buď se zase udobřili a dali vztahu druhou šanci, nebo si rovnou našli advokáta, který jim rozvod bez skrupulí umožnil," doplňuje. Ve výsledku nicméně podle Zagorové více než polovina návštěv u advokáta skutečně skončí podáním návrhu na rozvod.

Zagorová vidí problém i v rozdílných názorech partnerů na to, jak by měly být poměry v rodině nastaveny po rozluce. Lidé se podle ní totiž nerozhází kvůli tomu, aby činili kompromisy, ale spíše proto, aby konečně věci fungovaly tak, jak chce každý z nich po svém. To ale pochopitelně nejde. „Představy o tom, jak by rodinné vztahy měly fungovat po rozvodu, se často rozcházejí. Záleží, zda jsou lidé schopni a ochotni ustoupit jeden druhému," dodává.

Není překvapením, že obecně je mnohem větší problém najít shodu ohledně péče o děti než o rozdělení majetku. „Partneři, kteří jsou schopni se na všem dohodnout, za advokátem ani nedorazí, protože u nás je možné se rozvést bez asistence advokáta. I když pokud je součástí společného jmění nemovitost, doporučovala bych dohodu o majetku sepsat," doplňuje advokátka Kateřina Zagorová.

Koronavirem pokažené vztahy

Na poměry v domácnostech měl v letošním roce neblahý vliv i koronavirus. Uzavřené školy, nemožnost děti poslat na zájmové kroužky, rodiče

pracující na home officu a obavy z nastalé situace domácí pohodě příliš neprospěly. Zvláště podzimní vlna pandemie s rodinami podle Jirákové dosti zamávala, a to i ve fungujících rodinách. „Ať už jde o práci z domova, domácí výuku dětí, úbytek peněz, kterýkoli z těchto bodů by byl sám o sobě schopen zkomplikovat fungování kterékoli rodiny, přičemž dohromady se jedná o reálnou hrozbu i pro relativně idylická manželství," podotýká Jiráková a doplňuje, že vnímá více než kdy jindy, že klienti jednak potřebují vyřešit veškerá právní témata, se kterými přicházejí, ale rovněž se snaží je celým procesem provést v klidu a bez nervů. Podle Zagorové teď ale lidé mají spoustu starostí, jak obstarat běžný chod domácnosti, a nejsou nyní ve stavu, kdy by reálně přemýšleli nad rozvodem, či nemají sílu náročné rozvodové řízení rozjíždět. Očekává zároveň, že jakmile se situace mírně uklidní a partneři si uvědomí, co mezi nimi nefungovalo, návštěvy u advokáta na sebe nenechají dlouho čekat.

Podíl na složité situaci má podle Zagorové i to, že si lidé nemohou promluvit s psychologem, který by jejich rozjitřené emoce uklidnil a zhodnotil s odstupem v roli nezávislé třetí strany. „Psychologové taktéž brojí proti opatření, protože po uvolnění očekávají velký nápor pacientů. Pokud nepracují pod zdravotnickým zařízením, ale mají soukromou praxi, nemohou svou činnost provozovat standardně," vysvětluje.

Jedinou možností je tak spojit se s psychologem na dálku, bez osobního kontaktu však podle Zagorové zmizí osmdesát procent sdělení. Advokát, který řeší svěření dětí do péče a veškeré náležitosti s touto agendou spojené, sám s psychology úzce spolupracuje. „Rodinný právník, to je sice takový poradce nebo kouč, ale bez psychologického vzdělání, takže roli psychologa plně nenahradí," dodává s nadsázkou.

Předat, či nepředat?

V souvislosti s doporučeným omezením kontaktů či nařízenou karanténou v důsledku pandemie tento rok vznikaly i neshody v případech péče o nezletilé děti po rozvodu. Zagorová přiznává, že tuto problematiku během posledního půl roku řešila velmi často. Působila totiž i jako poradce v rámci takzvané koropradny zřízené Uníí podnikových právníků, která poskytuje poradenství v nelehké době pandemie. Zagorová řešila nejen otázky ohledně předávání dětí ve střídavé péči, ale i protichůdné názory rodičů na aktivitu dětí v případech, že se jedná o výlučnou péči jednoho rodiče. „Ve své praxi jsem zažila i případ, kdy se rodiče nedokázali domluvit, odmítali střídavou péči a praktikovali ji ve výsledku pouze z donucení soudu. Jeden z rodičů pak na jaře uvízl v karanténě v Litvli, tedy obci, kterou v jeden čas nebylo možné ani opustit,

Lidé teď mají spoustu starostí s obstaráním běžného chodu domácnosti a nemají sílu se pouštět do rozvodového řízení. Dá se ale čekat, že po zmírnění druhé vlny na sebe návštěvy u advokáta nenechají dlouho čekat.

a dítě tam muselo k nelibosti druhého rodiče zůstat s ním,“ popisuje.

Pečující rodiče se navíc podle ní bojí předávat děti v situaci, kdy nemají kontrolu nad tím, s kým se u druhého rodiče setkají. Častým úskalím je právě vícegenerační soužití. „Pokud expartner nebere situaci a obecná doporučené ohledně omezení sociálních kontaktů vážně, stane se pak, že dítě se vrátí například k matce covid pozitivní a nakazí i prarodiče,“ vysvětluje. Rodiče také podle ní situace občas využívali jako pomstu vůči expartnerovi. „Matka třeba prohlásila, že dítě nepředá, a vymluvila se, že musí být v karanténě. Otec tuto situaci posoudil tak, že se tak děje nashvál, a vzniklo kvůli tomu další napětí,“ uvádí. Zájem rodičů trávit čas se svými ratolestmi však někdy nezastaví ani nákaza. Rodiče podle Zagorové trvají na střídavé péči i v situaci, kdy je dítě skutečně nemocné, a jsou ochotni na sebe uvalit i karanténu.

Advokátky ale obecně apelují na rodiče, aby se mezi sebou domluvili. Jako příklad Jiráková uvádí situaci, kdy se rodiče dohodnou, že děti zůstanou po delší dobu u jednoho z rodičů, který na ně například pobírá ošetrovné. „Snažíme se rodiče motivovat k rozumné domluvě, v rámci níž si vyjdou vstříc. Pakliže dohoda není možná, může v krajních případech zasahovat soud a někdy i policie,“ upozorňuje Jiráková.

Komplikace s alimenty

Negativní ekonomické dopady pandemie zasáhly i schopnost platit výživné. Největší překážkou v uchopení této problematiky byla nejistota. „V situaci, jako je pandemie koronaviru, kdy jsme nevěděli, na jak dlouho budou klienti ve své práci omezeni a jak moc to ovlivní jejich ekonomickou situaci do budoucna, byla naše doporučení velmi individuální,“ říká Jiráková. Většinu klientů doporučovala cestu dohody, která bývá výhodná pro oba rodiče, protože povinný rodič může dostat na nějakou dobu od druhého rodiče jakousi úlevu a ten rodič, k jehož rukám je výživné na dítě placeno, nemusí znovu obhajovat nároky dítěte před soudem a ví, že se výživné znovu vrátí na původní výši.

V některých případech, kdy bylo jasné, že se finanční situace klienta v dohledné době nezlepší, Jiráková přistupovala k podání návrhu na snížení výživného k soudu. „Je nutné v takovém případě soudu doložit podstatnou změnu poměrů na straně povinného rodiče, která by měla být dlouhodobějšího charakteru, například ztráta zaměstnání,“ doplňuje.

Kateřina Zagorová ale upozorňuje, že prozatím soudy nemají v řešení této situace jednotný postup. Jestliže totiž dojde ke krátkodobému výpadku příjmů na straně platícího rodiče, soud prohlásí, že rodič má mít vytvořené finanční rezervy.

„U krátkodobých výpadků příjmů soudy nereflektují situaci tím, že by částku výživného snižovaly. Krátkodobý výpadek je totiž posuzován jako období trvající několik měsíců. Pokud ale nepříznivá situace kvůli koronaviru ještě nějakou dobu potrvá, tak na to soudy už budou muset reagovat,“ myslí si Zagorová a dodává, že nelze po platícím rodiči požadovat stoprocentní výši alimentů ve chvíli, kdy mu byla v důsledku koronavirových opatření snížena mzda. A naopak, platící rodiče by neměli situace zneužívat a měli by posílat alespoň menší částku. „Těžko dítěti řeknete, že nelze naplnit jeho základní potřeby, protože se svět potýká s pandemií a rodič nemá peníze. I kdyby partneři žili spolu, musela by se při snížených příjmech uskrovnit celá rodina,“ konstatuje.

Rodiče si ale zpravidla vzájemně nedůvěřují. V situaci, kdy jeden z nich nemá z čeho pokrýt finanční výpadek a žádá výplatu alimentů, kterou druhý rodič odmítne, protože nemá dostatek finančních prostředků, se přirozeně rozhoří spor o to, zda jsou vzájemná tvrzení pravdivá.

Soudy tedy musí v úmyslu vyživovatele vidět alespoň snahu dostat svým rodičovským závazkům. Jestliže alimenty bez jakéhokoli upozornění přestanou chodit, přijde na řadu exekuce. Výjimkou není ani případ, kdy o práci přišli oba rodiče, a na to už soudy budou muset reagovat.

Zákaz otců u porodu raději ne

Zajímavá byla i situace ohledně omezení návštěvy otců u porodu. „Zákaz otců u porodu netrval moc dlouho. Na některé mé kolegy se nicméně páry, které očekávaly přitůstek do rodiny a otec chtěl být u toho, se stížností obrátily,“ uvádí Zagorová. Vzhledem k tomu, že v daný okamžik otce v porodnici do sálu nepustili, řešili spor až následně. Nakonec byly tyto situace řešeny dohodou. Ačkoli totiž byly návštěvy zakázány, otec plní roli zákonného zástupce dítěte a má právo být v jeho blízkosti. „Navíc vystresovaná matka, které nedovolí mít partnera u porodu, není nic přímého ani pro porodníky,“ konstatuje Zagorová a doplňuje, že si ženy také stěžovaly na to, že je zdravotnický personál přítomností otců u porodu „zhýčká“, tedy že si rodičky zvyklé méně kontrolovat a spoléhat se, že kdyby se jim přitížilo, partner lékaře zavolá. „Bez partnera mají být matky kontrolovány mnohem častěji, ale na to zas neexistuje dostatek personálu na místě. Myslím, že i samotní zdravotníci dospěli k závěru, že je lepší, když tam doprovod při dodržení přísných hygienických opatření bude přítomen,“ uzavírá advokátka Kateřina Zagorová.

U krátkodobých výpadků příjmu soudy odmítají částku výživného snižovat. Pokud ale nepříznivá situace kvůli koronaviru ještě nějakou dobu potrvá, bude na to muset reagovat i justice.

Adéla Nekvasilová

adela.nekvasilova@economia.cz